

GHID DE BUNE PRACTICI

pentru abordarea studentului

PROIECT
*Acțiuni și
instrumente
suport pentru
studentul
Capabil Diferit*
**CNFIS-FDI-
2025-F-0381**

Laura
Catinca
Letia

GHID DE BUNE PRACTICI pentru abordarea studentului CAPABIL DIFERIT

Lucrare realizată în cadrul proiectului CNFIS-FDI-2025-F-0381, Acțiuni și instrumente suport pentru studentul Capabil Diferit”

Autor: Catinca Laura Leția
Expert: Maria Belea
Consultanți: Alexandra Mățiș
Cristina Mocanu
Dana Bode
Ioana Anamaria Ulici
Luminița Monica Pleșa

Cuprins

Cuvânt înainte.....	6
Atitudinea corectă față de studenții cu dizabilități.....	9
Obstacole, pe care le pot întâmpina studenții cu dizabilități:.....	11
Principii favorizante pentru studenții cu dizabilități:	11
Tipuri de dizabilități:	12
Limbajul. Cuvinte de evitat versus cuvinte de preferat	13
Cum interacționăm cu studentul cu dizabilitate fizică (locomotorie)?..	15
Când mă întâlnesc.....	15
Când conversăm un timp mai îndelungat	15
Când petrecem timp în grupul de prieteni	16
Când mă deplasez în interior	16
Când există un obstacol.....	16
Când mă deplasez la exterior	17
Când colaborăm la interior	17
Când ne deplasăm în șir sau stăm la coadă	17
Când îmi cade ceva pe jos.....	18
Când vrei să ne întâlnim	18
Când observi că mă deplasez ușor într-o locație	18
Cum să procedezi cu obiectele mele personale	18
Transferul de pe scaunul rulant pe alt suport.....	19
Procesul de examinare și evaluare a studentului cu dizabilitate fizică (locomotorie)	19
Cum interacționăm cu studentul cu dizabilitate vizuală (cecitate severă și medie)?	21
Tipuri de cecitate:	21

Când mă întâlnești.....	21
Când ne deplasăm pe stradă.....	22
Când intrăm într-o clădire	22
Când intrăm într-o încăpere.....	22
Când vrei să mă ajuți, să mă așez pe un scaun	23
Când vrei să previi accidentările într-o încăpere	23
Când trecem prin spații înguste	23
Când suntem la masă sau la restaurant	23
Când suntem la magazin.....	24
Când vrei să apuc un obiect	24
Când vorbim, când comunicăm, când socializăm	24
Când suntem în sala de curs	24
Când ne deplasăm între săli și laboratoare	25
Profesorul studentului cu deficiențe de vedere.....	25
Locul în aula sau în sala de lucrări	26
Organizarea prezentării, expunerii, pentru studenții cu deficiențe de vedere, cu excepția cecității totale.....	26
Procesul de examinare și evaluare a studentului cu deficiențe de vedere	26
Cum interacționăm cu studentul cu dizabilitate auditivă (hipoacuzie profundă, severă și moderată, deficiență de vorbire)?	28
Tipuri de deficiențe de auz.....	28
Când mă întâlnești.....	28
Când comunicăm într-un grup.....	28
Când comunicăm unu-la-unu	29
Când ne bucurăm în preajma persoanelor cu surditate profundă	30

Când e prezent un interpret al limbajului mimico-gestual	30
Când ne salutăm, la final.....	30
Comunicarea unu-la-unu când sunt prezente deficiențe de vorbire..	30
Cum interacționăm cu studentul cu tulburări de neuro dezvoltare ?	31
ADHD	31
Când apar dificultăți în menținerea atenției și hiperactivitate	31
Când sunt dificultăți de gestionare a emoțiilor	31
Când e gălăgie în sală	32
Asperger	32
Când trebuie să socializăm	32
Când nu există o interpretare a limbajului	32
Când apar crize.....	32
Când există o preocupare pentru anumite subiecte.....	32
Când se leagă o prietenie	33
Procesul de examinare și evaluare a studentului cu tulburări de neurodezvoltare	33
Cum interacționăm cu studentul cu afecțiuni neurologice (epilepsie)?	34
Când socializăm	34
Înainte a unei crize epileptice. Aura epileptică	34
Când se produce o criză de epilepsie.....	34
Profesorul studentului cu epilepsie.....	35
Procesul de examinare și evaluare a studentului cu epilepsie	35
BIBLIOGRAFIE	37

Cuvânt înainte

Acest ghid de bune practici pentru abordarea studentului Capabil Diferit este rezultatul desfășurării proiectului CNFIS-FDI-2025-F-0381, „Acțiuni și instrumente suport pentru studentul Capabil Diferit”, domeniul 8: susținerea participării și accesului studenților cu dizabilități la procesul educațional.

Scopul proiectului este dezvoltarea capacității instituționale a Universității Tehnice din Cluj-Napoca, prin derularea unor activități în premieră pentru crearea unor instrumente suport, orientate spre dinamizarea educației incluzive, prin atractivitate, valorizarea tuturor indivizilor, facilitarea accesului la educația superioară, prevenirea abandonului universitar al studenților cu dizabilități.

Concordanța scopului și obiectivelor proiectului propus cu Strategia UTCN 2024

(https://www.utcluj.ro/media/decisions/2020/10/26/Plan_Strategic_UTCN.pdf) sunt primul argument pentru implementarea acestuia. Din perspectiva misiunii UTCN de a dezvolta valoarea în oameni, se urmărește realizarea unui înalt nivel de calitate al învățământului și întreg corpul academic trebuie să fie focalizat pe remodelarea și adaptarea ofertei educaționale spre nevoile fiecărui individ și așteptările societății. Proiectul este un prim demers, dar care continuă inițiative anterioare, care nu au fost structurate până acum într-un cadru concentrat, organizat.

Cadrul legislativ care impune această abordare cuprinde: Convenția ONU din 2007 privind drepturile persoanelor cu handicap (<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/123948>), Strategia Europeană privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2030 (Strategy for the rights of persons with disabilities 2021-2030) și Legea 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/263468>). Astfel, UTCN va continua deschiderea către societate, devenind mai

atractivă prin activitățile Capabil Diferit la UTCN și va oferi o șansă tuturor studenților, indiferent de capacitățile lor native. **Proiectul se concentrează pe dezvoltarea capacităților existente în fiecare student, considerând dizabilitatea o caracteristică a indivizilor ce poate contribui la obținerea unor performanțe superioare.** Sesiunile, workshop-ul sub inițiativa Capabil Diferit sunt instrumente menite să sporească gradul de conștientizare al lumii academice, al societății asupra problematicii persoanelor cu dizabilități, care trebuie privite din perspectiva calităților lor.

Dezvoltarea unei secțiuni speciale, dedicată persoanelor cu dizabilități, pe site-ul UTCN, noile materiale de prezentare, a ghidului de bune practici, alături de materialele de promovare, constituie elemente utile pentru integrarea persoanelor cu capacități diferite de cele ale studentului tipic. Ansamblul activităților în premieră, conferă plus valoare proiectului.

Dizabilitățile sunt un subiect amplu și fiecare afecțiune îmbracă manifestări diferite, chiar de la individ la individ. Prezentul ghid cuprinde referiri la anumite tipuri de dizabilități, cele mai cunoscute.

În interacțiunea cu persoanele cu dizabilități, apare tendința de a acționa stângaci sau se constată o anumită reținere, cauzată de teama de a nu jigni. Persoanele tipice nu știu care este abordarea corectă și elegantă în astfel de situații.

Trebuie să pornim de la premisa, că orice persoană cu dizabilități este un om obișnuit, cu obiective, trăiri și nevoi similare omului tipic, dar care depășește anumite dificultăți în fiecare moment. Dacă întrebăm persoana cu dizabilități cu ce putem ajuta, cel mai probabil, exprimă necesitățile sociale, pe care le are în acel moment. Din acest motiv, **conversația ar trebui să se desfășoare cât mai natural, firesc și sincer, cu privire la disponibilitatea persoanei tipice de a acționa corect.**

Un caz particular de persoană cu dizabilități este studentul Capabil Diferit, deoarece are resurse surprinzătoare. Important este **să ne concentrăm efortul și acțiunile în vederea dezvoltării capacităților existente în fiecare student**, considerând dizabilitatea o caracteristică a indivizilor, ce poate contribui la obținerea unor performanțe superioare.

Atitudinea corectă față de studenții cu dizabilități

Sunt anumite **reguli generale**, aplicabile tuturor situațiilor de interacțiune cu persoane cu dizabilități, de orice tip, și care sunt descrise în continuare:

- În momentul în care observăm o persoană cu dizabilități, **trebuie evitate privirile insistente asupra acesteia sau chiar asupra dizabilității sale, dacă aceasta este evidentă.**

Deși curiozitatea determină orice persoană să studieze situațiile persoanelor diferite,

totuși privirea și reacțiile trebuie

Generat cu AI

controlate.

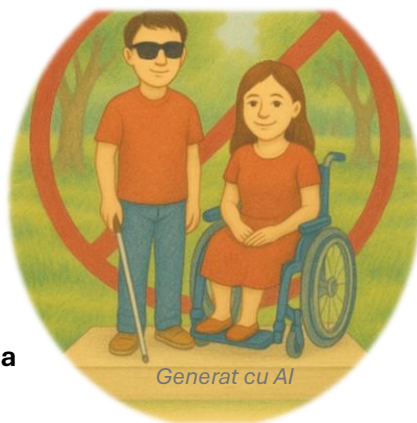

Generat cu AI

- La o primă interacțiune cu studentul cu dizabilități trebuie **evitate întrebările care privesc deficiența sa și maniera în care a dobândit-o.** Această conversație, poate fi abordată doar atunci când există o legătură personală mai puternică și abordată cu multă delicatețe, cerând permisiunea persoanei cu dizabilități, fără a insista dacă el/ea consideră această curiozitate, la un moment dat, intruzivă. Se poate spune: "să îmi spui dacă te deranjează, să vorbești despre asta".

- Când într-un grup trebuie indicată/individualizată persoana cu dizabilități, trebuie evitată complet orice referire la deficiența sa. **Trebuie găsite alte elemente care îl/o individualizează, fără a nominaliza dizabilitatea sa.**
- **Persoanele cu dizabilități au resurse extraordinare și sunt extrem de creative**, în momentul în care trebuie să depășească dificultățile pe care le au. Frazele "tu nu trebuie să faci asta, că îți este prea greu" pot fi înlocuite cu întrebarea "tu crezi că reușești să faci asta? Să îmi spui dacă pot să te ajut cu ceva". Cel mai probabil el/ea va face tot posibilul să îndeplinească anumite obiective, ca orice altă persoană.

- **Se vor evita elogiile excesive ale reușitelor studentului capabil diferit prin prisma dizabilității sale.** Se va evidenția doar reușita, fără nominalizarea dificultăților cauzate de dizabilitatea sa și care au fost depășite. **Nu dizabilitatea face o persoană specială, ci reușita sa.**

- Evităm manifestări de milă, deoarece, în general, **persoanele cu dizabilități sunt foarte împăcate cu situația lor.**
- **Ajutorul se oferă doar dacă este solicitat**, altfel reprezintă o invadare a spațiului personal. Înainte de a oferi ajutor, este util să întrebăm cu ce putem fi de folos.

Obstacole, pe care le pot întâmpina studenții cu dizabilități:

Atitudinale:

- privesc atât societatea, cât și persoana cu dizabilități sau apropiații acesteia;
- persoanele cu dizabilități sunt clasificate în funcție de abilitățile pe care le au persoane cu afecțiuni similare, fără a ține cont de capacitățile individuale speciale, posibil superioare, pe care o persoană le are;
- discriminarea, stigmatizarea, anumite prejudecăți;
- umilințe la care persoanele cu dizabilități sunt supuse;
- experiențe negative pe care studentul cu dizabilități sau familia sa le-au avut anterior.

De mediu:

- lipsa rampelor și a altor accesibilizări arhitectonice;
- intrări înguste;
- lipsa iluminării suficiente și a mijloacelor de semnalizare;
- lipsa toaletelor accesibilizate pentru persoanele cu dizabilități motorii sau senzoriale.

Instituționale:

- programe de incluziune a studenților cu dizabilități insuficiente.

Principii favorizante pentru studenții cu dizabilități:

- ☒ Independență și autonomie

Studenții cu dizabilități trebuie să aibă oportunitatea de a-și alege traseul educațional bazându-se exclusiv pe talentul pe care îl au și făcând alegeri libere.

☑ Nediscriinare și egalitate

Studentii cu dizabilități trebuie să aibă acces la procesul educațional în condiții de egalitate cu studenții tipici.

Tipuri de dizabilități:

Documentul care definește tipurile de handicap este legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Anumite afecțiuni pot fi cuprinse în categorii diferite de handicap, iar diagrama următoare se va considera cu titlu de exemplificare neexhaustivă.

DE REȚINUT:

- Nu orice handicap este vizibil, detectabil vizual. O persoană fără o dizabilitate vizibilă, poate avea deficiențe de alt tip;
- Handicapul motor, neurologic, vizual, auditiv nu se asociază retardului mintal;
- Nu orice tulburare mintală este retard mintal.

De exemplu, sindromul Asperger, inclus în spectrul autist, se distinge prin faptul că persoanele afectate nu înregistrează întârzieri de dezvoltare cognitivă, adică sunt persoane, frecvent, cu o inteligență peste medie.

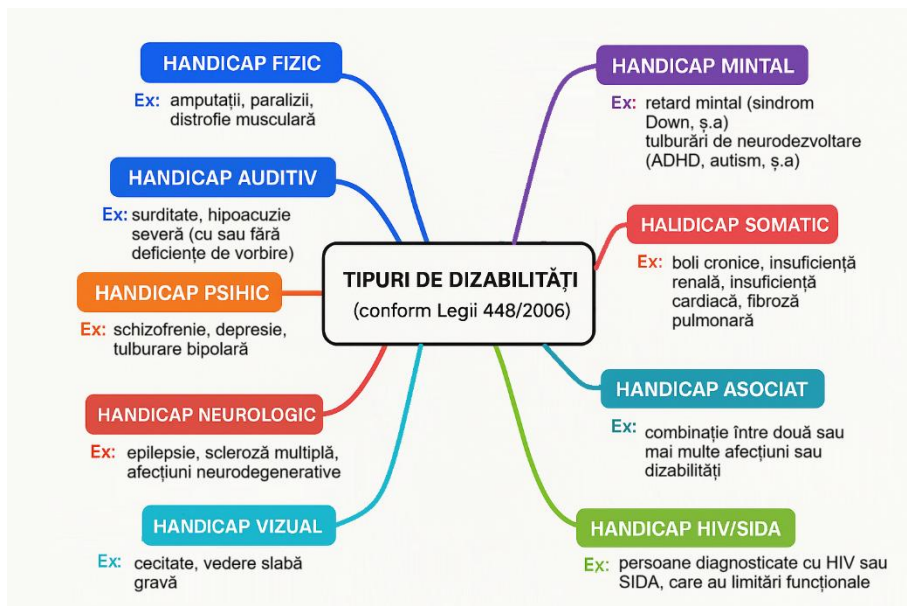

Fig. 1. Tipuri de dizabilități

Limbajul. Cuvinte de evitat versus cuvinte de preferat

Se pot utiliza, în cazul:

➤ Deficienței de vedere

- expresii: ☒ *ai urmărit știrile, ai văzut ce s-a întâmplat*☒. Evident persoana în cauză nu a văzut propriu-zis, dar cu siguranță este la curent cu cele petrecute. E straniu să spunem: ☐ *ai ascultat știrile sau ceea ce s-a întâmplat*☐. Mai degrabă vom folosi un limbaj uzual, firesc.

➤ Deficiențe locomotorii

- expresia: ☒ *mergem împreună, ai umblat mult* (cu sensul de a vizita multe locuri)☒. Ar fi straniu să spunem: ☐ *ne deplasăm împreună, te-ai deplasat mult*☐.

Așa NU 	Așa Da
handicapat	persoană cu dizabilități
handicap, infirmitate	dizabilitate, deficiență
orb	nevăzător, persoana cu deficiență de vedere sau cecitate
surd	hipoacuzic, persoană cu deficiență de auz
olog, handicapat, infirm	persoana în scaun rulant, cu dizabilitate motorie (pentru un grad ușor: persoană cu mobilitate redusă)
nebun	persoană cu dizabilitate psihiatrică
retardat, idiot	persoană cu deficiență de neurodezvoltare, persoană cu retard mintal
autist	persoană cu afecțiuni din spectrul autist
e bolnav de ...	e suferind de...
boală	afecțiune
student handicapat	student cu dizabilități, student capabil diferit
student normal	student tipic

Cum interacționăm cu studentul cu dizabilitate fizică (locomotorie)?

Când mă întâlnești

...indiferent dacă sunt o persoană în scaun rulant sau cu orice altă dizabilitate, care afectează mobilitatea, nu presupune automat că am nevoie de ajutor. Respectă-mi spațiul personal și întreabă-mă cu ce poți fi de ajutor, înainte de a acționa.

Dacă vrei să dăm mâna, în semn de salut, și observi că eu nu pot să o ridic la nivelul tău, poți să îmi apuci tu palma și să fim prieteni.

Folosește un ton normal, nu este nevoie să vorbești mai tare cu mine sau să silabisești, deoarece, deși am dificultăți de deplasare, nu înseamnă că am și alte deficiențe.

Când conversăm un timp mai îndelungat

...cu mine, aflat în scaun rulant, trebuie să te așezi pe un scaun, un suport din apropiere, sau să te lași pe vine, pentru a discuta de la aceeași înălțime. Poți să îmi ceri, să ne deplasăm undeva, unde să te poți așeza, pentru a fi la același nivel vizual cu mine. Nu mă privi de sus, mă intimidezi.

Când petrecem timp în grupul de prieteni

Generat cu AI

...nu presupune că scaunul meu rulant este obiectul tău și nu te sprijini de el.

Dacă vrei să îmi atragi atenția că mi te adresezi, nu îmi ating capul sau umărul. Vorbește-mi și îți voi acorda atenție.

Generat cu AI

Când mă deplasez în interior

...dacă e nevoie să trecem de o ușă, poți să o deschizi larg și să o menții astfel, până trec. Ai grija, în general să nu mă lovești cu ușa, deoarece eu nu pot să mă retrag din direcția ei.

Generat cu AI

Generat cu AI

Dacă sunt obiecte pe jos, care blochează înaintarea scaunului meu rulant, ar fi bine să le îndepărtezi. Nu depozita geanta pe jos și alte obiecte voluminoase, deoarece îmi poate îngusta calea de acces.

Când există un obstacol

...pe care nu pot să îl trec, și e nevoie să fie ridicat scaunul meu, pentru a-l depăși, întreabă-mă de unde îl poți apuca. Scaunele rulante sunt ca

piesele de LEGO, care se assemblează, și riști să îmi desfaci părți ale sale, dacă prinzi de o parte demontabilă.

Când mă deplasez la exterior

Generat cu AI

Dacă observi o pantă care urcă sau coboară și pe care eu nu pot avansa, respectiv risc să mă accidentez, poți împinge ușor scaunul meu. Fă acest lucru încet, cu delicatețe și cu atenție, ca să nu mă lovesc de obiectele sau pereții din jur.

Când colaborăm la interior

...nu amplasa obiecte la nivel prea înalt, pentru că s-ar putea să nu pot să mă ridic în picioare și să ajung la ele. Încearcă să așezi toate obiectele la o înălțime accesibilă mie, comodă pentru amândoi.

... dacă întrerupătorul sursei de lumină e prea sus, eu nu voi ajunge. Aprinde tu lumina, în locul meu.

...deschide tu geamul, dacă eu nu ajung la mâner.

Generat cu AI

Când ne deplasăm în șir sau stăm la coadă

...chiar și pentru siguranța ta, dar și pentru a-mi ușura deplasarea, este politicos să mă lași să trec în față. Ne putem lovi reciproc ori tu poți să cazi peste scaunul meu.

La fel poți proceda când ne aflăm în locuri aglomerate.

Generat cu AI

Când îmi cade ceva pe jos

...nu ezita să îl ridici și să mi-l înmânezi. Eu, din scaunul rulant, ajung foarte greu să îl recuperez, căci amplitudinea brațelor mele e mai mică decât înălțimea scaunului.

Când vrei să ne întâlnim

... asigură-te că locul, de întâlnire și în care vom petrece timpul, îmi este accesibil.

Când observi că mă deplasez ușor într-o locație

...nu e nevoie să intervii, să mă ajuți. Nu presupune că nu pot să fac un lucru, fiindcă noi, persoanele cu dizabilități, avem resurse surprinzătoare, dublate de creativitatea necesară pentru a ieși din situații complicate. Ajută-mă doar atunci când e absolut necesar. Întreabă înainte de a acționa.

Cum să procedezi cu obiectele mele personale

...sub nicio formă nu îmi atinge obiectele personale, fără a-mi cere permisiunea în prealabil, deși s-ar putea să ți se pară că am nevoie urgentă de ele. Întreabă-mă, înainte de a mi le aduce.

Nu îmi lua sau smulge obiecte din mâini, pentru că ți se pare că nu mă descurc și că tu ai face totul mai bine decât mine. Ai răbdare cu mine, până la urmă reușesc și eu. Dă-mi voie să încerc.

Transferul de pe scaunul rulant pe alt suport

...nu îmi muta scaunul rulant, poți cel mult să îi blochezi deplasarea, până realizez transferul.

Nu îmi muta scaunul din locul în care l-am lăsat, căci nu voi putea reveni să îl utilizez, dacă nu îmi este la îndemână.

Generat cu AI

Procesul de examinare și evaluare a studentului cu dizabilitate fizică (locomotorie)

Adaptarea presupune:

➤ Nu e nevoie să fie extins timpul alocat redactării lucrării, la examen, decât în cazul în care sunt și dificultăți de manevrare a instrumentului de scris sau dacă există și alte afecțiuni asociate. Această măsură de accesibilizare se poate adopta, la cererea studentului.

➤ Se va organiza spațiul în sală, astfel încât să fie suficient și comod, pentru studentul în cauză.

➤ Dacă studentul cu dizabilitate are dreptul, legal, la însoțitor, trebuie ca acestuia să i se permită să stea în apropiere, chiar dacă nu interacționează direct cu studentul, până la finalizarea examinării. Trebuie, ca în caz de necesitate, să poată fi chemat însoțitorul, prin intermediul profesorului supraveghetor, pentru a acorda asistența fizică potrivită.

➤ Dacă însoțitorului nu i se permite să conducă studentul până la masa asignată lui, în sala de examen, trebuie avut în vedere că altcineva trebuie să ajute studentul cu dizabilități să ajungă la locul indicat, iar la final să părăsească sala.

➤ Profesorul supraveghetor este cel care va deplasa orice obiect sau foaia de examen de la sau la masa studentului și alt loc.

➤ Nu se va solicita studentului cu dizabilitate fizică motorie, sub nicio formă, să scrie pe tablă, chiar dacă poate să se ridice de pe scaun, deoarece există riscul pierderii echilibrului și accidentării grave. Se va înlocui acest tip de examinare orală și îi va fi permis, studentului cu dizabilitate fizică, să scrie ideile pe foaie și să le prezinte, de pe acest suport, profesorului examinator sau comisiei, care se vor deplasa la masa studentului, pentru examinare.

Cum interacționăm cu studentul cu dizabilitate vizuală (cecitate severă și medie)?

Tipuri de cecitate:

Cecitate totală: persoana nu distinge lumina, nu percepe niciun fel de informație vizuală;

Cecitate parțială: vederea este semnificativ redusă, dar nu complet pierdută;

Orbire nutrițională: cauzate de carențe nutriționale, de lipsa anumitor vitamine, care afectează suprafața ochiului și vedere în lumină scăzută;

Cecitate cromatică (daltonism): deficiența de percepere sau de distingere a unor culori, în special roșu și verde;

Cecitate nocturnă: dificultăți de vedere în condiții de noapte sau de lumină insuficientă.

Când mă întâlnești

...În spații închise sau deschise, atinge-mi ușor brațul sau cotul, ca să știu că mă saluți pe mine. Vorbește-mi normal. Întreabă-mă cu naturalețe, cu ce poți să mă ajuți. Nu mă ajuta atunci când nu îți cer asta, nu mă atinge după salut, nu îmi invadea spațiul.

Dacă am un câine ghid, nu îl atinge și nu te juca cu el fără permisiunea mea, chiar dacă îți este simpatic.

Când ne deplasăm pe stradă

...oferă-mi brațul și avertizează-mă verbal, dacă trebuie să coborâm, să urcăm o bordură sau dacă observi un obstacol. Să îmi spui mai ales atunci când sunt lucrări stradale în curs și există riscul să cad într-o săpătură sau într-un gol. Trebuie să fii mereu cu un pas înaintea mea.

...dacă observi un panou sau un anunț ori crezi că a apărut un aspect interesant pentru mine, poți să îl descrii în cuvinte, ca și cum am vorbi la telefon și persoana, de la capătul firului, nu poate vizualiza situația, având la dispoziție doar explicațiile tale.

Când intrăm într-o clădire

...asigură-te că ușa rămâne deschisă, până trec și eu.

Când intrăm într-o încăpere

...descrie-mi poziția scaunelor, a meselor și a altor repere utile, folosind ca direcții acele unui ceasornic. De exemplu: „la ora două se află un scaun”. Asigură-te că toate ușile, chiar și cele ale dulapurilor, sunt fie complet închise, fie complet deschise. Ușile întredeschise pot să îmi provoace accidentări.

Când vrei să mă ajuți, să mă așez pe un scaun

...indică-mi poziția scaunului, folosind acul de ceasornic, și când am ajuns în apropierea lui, pune-mi mâna pe spătarul scaunului. La fel poți proceda și când ne aflăm în autocar sau în autobuz.

Când vrei să previi accidentările într-o încăpere

...asigură-te că după ce m-am familiarizat cu locul, nu schimbi poziția obiectelor din încăpere, fără să mă avertizezi, fiindcă aş putea să mă accidentez.

...asigură-te că toate ușile sunt închise sau deschise complet.

...înlătură toate obstacolele, mici sau mari, de pe podea. Aș putea să mă împiedic.

Când trecem prin spații înguste

Generat cu AI

...oferă-mi umărul tău, să mă ghidez după tine. Rămâi mereu cu un pas înaintea mea, iar când ajungem într-un spațiu extrem de strâmt, pune-ți dosul palmei, la spate, lipit de coloana vertebrală, ca să îmi semnalizezi spațiul dificil.

Când suntem la masă sau la restaurant

...descrie-mi poziția mâncării în farfurie, împărțind imaginar farfuria, după orele indicate de acul unui ceas analogic.

Generat cu AI

Când suntem la magazin

...descrie-mi toate opțiunile pentru un anumit produs și citește-mi prețul fiecăruia. Eventual, poți să mi-l așezi în mână sau să îmi pui palma mea pe el, pentru ca să pot să îi simt textura și/sau forma.

Când vrei să apuc un obiect

...nu aștepta să îl iau eu, ci pune-l în mâna mea sau așază-mi palma mea pe el.

Când vorbim, când comunicăm, când socializăm

...gândește-te că sunt un om ca tine. Nu evita să mă întrebi: *ai văzut meciul de aseară?*. Probabil l-am urmărit, deci putem discuta despre acest subiect. Păstrează o comunicare naturală, firească, cu mine și eu voi înțelege orice stângăcie.

Când suntem în sala de curs

...dacă sunt o persoană care încă păstrează un anumit procent din capacitatea (acuitatea) vizuală, permite-mi să stau cât mai aproape de ecran, în locuri cât mai luminate. Poți să îmi citești textul afișat, iar profesorul poate să mărească toate caracterele și să folosească un contrast cât mai mare, pentru ca să nu pierd nicio informație, dintre cele transmise.

Când ne deplasăm între săli și laboratoare

Generat cu AI

...profesorul meu și colegii mei, care văd, trebuie să mă însoțească, să îmi descrie spațiul în care mă aflu, să mă avertizeze când apare un obstacol, când sunt scări (cu precizarea clară dacă acestea urcă sau coboară) și să mă ghideze ținându-mă ușor de cot sau de braț sau permițându-mi să îmi așez palma pe umărul persoanei normo-vedente.

Profesorul studentului cu deficiențe de vedere

...este evident că în activitatea didactică și de cercetare, care implică studenți ca mine, cu deficiențe de vedere, cadrele didactice pot constata anumite provocări și pot apărea neînțelegeri. Totuși, trebuie evitate presupunerile.

...eu, studentul cu deficiențe de vedere, trebuie mereu să fiu strigat pe nume, deoarece, de cele mai multe ori, nu pot percepe solicitările nonverbale, gesturile și pentru a-mi oferi timp suplimentar de reacție și de răspuns.

...având în vedere efortul de înțelegere suplimentar, pe care eu îl depun, profesorul meu va ține cont că apare fenomenul de oboseală și trebuie dozate informațiile astfel încât eu, studentul cu deficiențe de vedere, să am timp de studiu suficient, la o intensitate adaptată mie.

...când nivelul percepției mele vizuale este nul, profesorul meu va verbaliza (explica în cuvinte) fiecare activitate didactică.

...reducerea zgomotului din sală, eliminarea stimulilor vizuali inutili sau nepotrivii, utilizarea unei voci clare, la o intensitate suficientă, mă pot ajuta.

Locul în aula sau în sala de lucrări

...dacă am deficiență de vedere medie, trebuie să stau în încăperi cu iluminare suficientă, pentru a-mi desfășura activitatea în bune condiții. Dacă deficiența mea de vedere este severă sau totală, cu sensibilitate crescută la lumină, atunci trebuie să fiu protejat de lumina solară directă și se pot utiliza jaluzele sau se poate organiza sala astfel încât să nu stau în apropierea ferestrelor.

...profesorul meu îi va încuraja pe colegii mei să îmi permită să mă așez în primul rând.

Organizarea prezentării, expunerii, pentru studenții cu deficiențe de vedere, cu excepția cecității totale

...se va scrie pe tablă închisă la culoare, cu cretă albă sau galbenă, iar pe cea albă, doar cu marker negru.

...prezentările pe ecrane vor fi realizate cu un nivel ridicat al contrastului, respectându-se aceleași reguli cromatice.

...dacă am o capacitate scăzută de percepere a culorilor, profesorul meu va utiliza fonturi diferite pentru idei diferite.

...graficele, atunci când este posibil, trebuie adaptate astfel încât să fie cât mai simple, cu vizibilitate cât mai mare.

Procesul de examinare și evaluare a studentului cu deficiențe de vedere

Adaptarea presupune:

- Acordarea oportunității de extindere a timpului alocat redactării lucrării;
- Adaptări ambientale, la solicitarea studentului cu deficiențe de vedere, și conform nevoilor sale specifice;
- Modificări privind forma de evaluare, trecând de la evaluarea scrisă la cea verbală;

- Prezența unui student suport, care să citească subiectul examinat și care să consemneze, în scris, răspunsurile studentului cu deficiențe de vedere;
- Utilizare unui echipament specializat.

Cum interacționăm cu studentul cu dizabilitate auditivă (hipoacuzie profundă, severă și moderată, deficiență de vorbire)?

Tipuri de deficiențe de auz

Ușoară: pentru care sunetul de fundal poate constitui un inconvenient important, dar pot comunica bine față în față și cu o singură persoană. Dificultatea constă în înțelegerea vorbirii în șoaptă.

Moderată: care, în anumite situații, pot utiliza aparate auditive, deoarece înțeleg cu dificultate vorbirea la un nivel obișnuit. Confundă consoanele cu vocalele. Pot avea un ușor retard al limbajului verbal.

Severă: dificultatea de a înțelege vorbirea, chiar și la un nivel ridicat, și pentru care aparatele auditive sunt indispensabile.

Profundă: percep sunete puternice, dar provoacă senzații dureroase și care nu percep vorbirea. În funcție de momentul instalării acestui nivel al deficienței de auz, vorbirea este afectată major.

Generat cu AI

Când mă întâlnești

...atinge-mi ușor cotul sau umărul să observ că îmi vorbești și mă saluți.

Când comunicăm într-un grup

...să îmi indici mereu că vorbești cu mine, iar dacă nu observ, poți să îmi atingi ușor cotul, brațul sau umărul, ca să știu că mi te adresezi și să îți acord atenție.

Când comunicăm unu-la-unu

...vorbește uitându-te la mine, nu îți acoperi buzele și nici chiar fața cu mâinile sau cu altceva, nu mesteca gumă. Eu voi citi pe chipul tău ceea ce spui.

..nu striga, nu depășii nivelul obișnuit de dB, deoarece în funcție de tipul meu de surditate, sunetele puternice îmi pot provoca dureri. Nu e nevoie să silabisești cuvintele, dar vorbește clar.

Generat cu AI

...te rog să îmi repeți ceea ce ai spus, până înțeleg, dar nu repeta obsesiv aceeași frază, mai bine reformuleaz-o. Uneori, deși incomod, poți să îmi scrii ceea ce mi-ai spus sau, mai ales dacă sunteți profesorul meu, puteți utiliza aplicații care subtitrează cuvintele spuse de către dvs.

...trebuie să fiu avertizat când se schimbă subiectul, fiindcă înțelegerea contextului este esențială pentru mine, ca să procesez întregul discurs. Pentru siguranță profesorul meu poate prezenta, la sfârșit, un rezumat a celor discutate, ca să mă asigur că nu a pierdut nicio informație relevantă.

Când ne bucurăm în preajma persoanelor cu surditate profundă

...cu mâinile ridicate și palmele desfăcute, rotim mâna din puls. Evităm să batem din palme, pentru că s-ar putea să îmi provoace dureri, la nivelul aparatului auditiv.

Generat cu AI

Când e prezent un interpret al limbajului mimico-gestual

...vei menține mereu contactul vizual cu mine, persoana cu hipoacuzie, nu cu interpretul meu.

Generat cu AI

Când ne salutăm, la final

...ca să înțeleg că întâlnirea noastră s-a încheiat, cel mai ușor este să fluturăm din mâini.

Comunicarea unu-la-unu când sunt prezente deficiențe de vorbire

...permite-mi să mă exprim și înnarmează-te cu răbdare și atenție sporită. Nu mă întrerupe în mijlocul frazei.

...dacă nu înțelegi ceea ce spun, cere-mi, firesc, să repet sau chiar să reformulez.

...dacă tot nu înțelegi, poate ar fi util să adoptăm o altă formă de comunicare, de exemplu în scris.

Cum interacționăm cu studentul cu tulburări de neuro dezvoltare ?

Tulburări de neurodezvoltare sunt un grup de afecțiuni vast, cu numeroase particularități.

Câteva tipuri de tulburări de neurodezvoltare:

- tulburarea de spectru autist (TSA);
- tulburarea de deficit de atenție/hiperactivitate (ADHD);
- tulburări specifice de învățare;
- deficiența care privește abilitatea de a citi (dislexie), de a scrie (disgrafie) și de a efectua calcule matematice (discalculie);
- dizabilitate intelectuală;
- tulburări de comunicare;
- deficiențe de dezvoltare a limbajului, în producerea sunetelor și de înțelegere a limbajului.

ADHD

Când apar dificultăți în menținerea atenției și hiperactivitate

... uneori mă ridic din bancă, dau din picior sau vorbesc, deranjându-i pe colegi și pe profesor. Mă ajută să folosesc mingea antistres, iar profesorul trebuie să îmi permită să ies câteva minute din sală.

Când sunt dificultăți de gestionare a emoțiilor

...când nu reușesc să îndeplinesc o sarcină, atunci devin frustrat și refuz să continui. În acest caz, am nevoie de explicații simple și clare din partea profesorului, să mi se explice pas cu pas ceea ce trebuie să fac. Profesorul poate lucra, la început, împreună cu mine, urmând ca după ce mi-am depășit frustrarea să continui singur

Când e gălăgie în sală

...am nevoie să mă retrag într-un colț liniștit al încăperii. Îmi este de mare ajutor dacă prietenul meu ar veni în acel colț să mă ajute să mă liniștesc. Profesorul meu trebuie să ia măsuri pentru a reduce zgomotul din sală.

Asperger

Este o tulburare din spectrul autist și persoanele pot avea coeficientul de inteligență neafectat, uneori fiind înalt funcționali.

Când trebuie să socializăm

...lumea mă consideră ciudat, căci încerc să îmi fac prieteni, dar am dificultăți în interacțiunile sociale, de comunicare și comportamente repetitive.

Când nu există o interpretare a limbajului

...de multe ori iau cuvintele cu sensul lor literal, fără să înțeleg subtilitățile. Nu înțeleg metaforele, sensul figurat al cuvintelor și sarcasmul. Nu înțeleg nici expresiile faciale. De aceea e nevoie de multă răbdare și comunicarea conceptelor cu cuvinte simple și cu sensul lor propriu

Când apar crize

...sunt, în general, cauzate de excesul stimulilor și se manifestă prin crize emoționale sau de furie.

Când există o preocupare pentru anumite subiecte

...acestea nefiind foarte numeroase, aproximativ 1 sau 2 subiecte de interes. Atunci, devin:

- ☑ extrem de concentrat și perseverent;
- ☑ atent la detalii, cu memorie de lungă durată foarte bună și abilitate de a gândi în imagini, memorie spațială;
- ☑ expert în domeniu.

Când se leagă o prietenie

...am un simț al umorului ciudat. Deși pot descrie anumite emoții, eu exprim empatia într-un mod diferit cu o voce plată, fără intonație;

...sunt extrem de onest, conștiincios.

Procesul de examinare și evaluare a studentului cu tulburări de neurodezvoltare

Adaptarea presupune:

- acordarea oportunității de extindere a timpului alocat redactării lucrării;
- posibilitatea de a utiliza răspunsuri alternative, de exemplu, în loc de un text, să fie acceptat un desen sau grafic explicativ, și vice-versa. În cazul unor dificultăți importante de scriere, se recomandă susținerea examenului în format oral.

Cum interacționăm cu studentul cu afecțiune neurologică (epilepsie)?

Când socializăm

...vei vedea că sunt timid și retras, pentru că deseori mele crize de epilepsie mă fac să mă simt stânjenit. Epilepsia îmi provoacă și anumite probleme de natură psiho-emotională, multiple anxietăți (frică în situații curente), care duc la un ușor handicap social. Tu, adoptând un comportament normal, firesc, mă poți ajuta să mă adaptez. Vei vedea că, în cele din urmă, nu sunt cu nimic diferit de tine.

Înainte de o criză epileptică. Aura epileptică

...eu, persoana cu afecțiune epileptică, simt așa numita "aură epileptică", o etapă premergătoare crizei majore de epilepsie, și care cuprinde tulburări de vedere, senzoriale și altele. În acest moment, dacă îți spun că încep să mă simt rău, trebuie să mă ajuți să mă așez pe o suprafață plană, de unde nu aș putea cădea, chiar și pe caldarâm. Poate aura epileptică nu va avansa într-o criză majoră de epilepsie, dar trebuie să fiu pregătit.

Când se produce o criză de epilepsie

...primul ajutor e simplu de acordat. Trebuie doar să te asiguri că sunt așezate pe o suprafață de unde nu pot cădea, eventual direct pe podea, și că îmi este protejat capul să nu mă lovesc. Dacă stau pe scaun, să mă sprijini, să nu cad, în caz că îmi pierd complet cunoștința. O criză durează

în jur de 2-3 minute și nu reprezintă o urgență medicală, decât atunci când, în timpul căderii, mă lovesc puternic și se produc leziuni majore.

...nu trebuie sub nicio formă să îmi oferi apă sau mâncare, căci s-ar putea să mă înec.

...nu striga, nu mă lovi să mă trezesc, pentru că din cauza anxietății pe care mi-o provoacă atitudinea ta, s-ar putea să îmi agravezi criza. Rămâi calm, va trece repede.

... după criza propriu-zisă voi fi confuz și voi avea nevoie de puțin timp să îmi revin complet, deci lasă-mă să stau liniștit o vreme.

Profesorul studentului cu epilepsie

...eu, studentul cu epilepsie, am un nivel al inteligenței normal, deși uneori poate fi afectat puțin.

...profesorul meu va înțelege că, dacă nu pot răspunde la întrebările adresate mie, nu este din cauza lipsei de atenție, ci pentru că, insesizabil, am avut crize minore de epilepsie și pentru câteva secunde, mental, "nu am fost prezent". Profesorul meu va repeta ceea ce a spus, până când, într-un moment de luciditate, voi înțelege cele comunicate. E nevoie de multă răbdare, înțelepciune și tact, în astfel de situații.

Procesul de examinare și evaluare a studentului cu epilepsie

Adaptarea presupune:

- Acordarea oportunității de extindere a timpului alocat redactării lucrării;
- Adaptări ambientale. Studentului i se va permite să rămână așezat în timpul tuturor examinărilor, chiar și orale, pe tot parcursul timpului alocat;
- Se vor repeta regulile de organizare a examenului sau ale examinării, în caz că își pierde concentrarea, chiar dacă acesta nu solicită acest lucru, dar pare dezorientat.

BIBLIOGRAFIE

Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități

Oance, R., van Maanen, C. Ghid de bune practici pentru o bună interacțiune cu persoanele cu dizabilități (2013), pp. 27

Asociația pentru Persoane cu Dizabilități Fizice Sf. Haralambie. Ghid de interacțiune cu persoanele cu dizabilități fizice, pp. 20

Deaf Action (www.deafaction.org). Advisory Services Good Practice Guide, 1st Edition, 2016, pp. 27

Rahman, A.F., Shahid, S. Training Manual: Basic Pedagogy for Deaf Educators, Oxford Policy Management, March, 2021, pp. 48

Schönauer, S., Bulicani, M., Captici, V., Incluziunea educațională a copiilor cu deficiențe de auz. Ghid metodologic, Chișinău 2018, ISBN 978-9975-3159-4-4, pp. 240

Nicolussi-Spiß, B., Brînza, A., Bulicanu, M. Incluziunea educațională a copiilor cu deficiențe de vedere: Ghid metodologic, Chișinău, 2018, ISBN 978-9975-3159-6-8, pp. 200

Asociația Reninco Romania. Ghid de predare învățare pentru copiii cu cerințe educative speciale, ISBN 973-99601-8-9, pp. 149

Alexandru, V., Moraru, A., Ercuș, L., Drețcanu, Institutul pentru Politici Publice, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării. Accesibilizarea spațiului public pentru persoanele cu dizabilități - obligații și provocări pentru instituțiile publice, București, 2013, pp. 79

Cornea, A., Bisett, R., Dragomir, C., Liutti, S., Marchetta, C., Popa-Stavri, C., Shalley, M., Terzi, K. CES Ghid pentru profesori, MagicSens, București, 2019, Ed. Travel Advisor, pp. 127

Onicaș (Răcășan), R., Preda, V., L. Participarea socio-profesională în contextul deficienței vizuale. Rezumatul tezei de doctorat, 2015, pp. 35

Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, UNICEF, GPE. Incluziunea copiilor cu cerințe educaționale speciale în sistemul de învățământ, 2024, pp. 84.

Anexa la Ordinul MIPE Nr. 7077/2024. Ghidul Solicitantului Condiții Specifice. Incluziunea copiilor și tinerilor cu cerințe educaționale speciale, noiembrie, 2024, pp. 45

Bucur, L., ziare.com, Cum ne comportăm cu o persoană cu dizabilități – Ghid practic, 10 ianuarie 2023.

<https://ziare.com/persoane-cu-dizabilitati/cum-ne-comportam-cu-o-persoana-cu-dizabilitati-ghid-practic-1782343>

<https://www.braincenter.ro/ro/treatment/treatment-18>

<https://edict.ro/bune-practici-pentru-gestionarea-situatiilor-de-criza-a-unui-elev-cu-sindrom-asperger-si-adhd/>

<https://www.reginamaria.ro/utile/dictionar-de-afectiuni/sindromul-asperger>

https://bsd.centre.ubbcluj.ro/ghid-de-bune-practici-in-interactiunea-cu-un-student-cu-dizabilitate-vizuala/?utm_source=Concentrat&utm_campaign=6ea2ae4830-Concentrat_31121&utm_medium=email&utm_term=0_31399402fc-6ea2ae4830-122714161&ct=t%28Concentrat_31121%29&mc_cid=6ea2ae4830&mc_eid=e887b43ce4

